

A lengyel menekültek magyarországi fogadtatása 1939 őszén ^[1]

A magyar politikai vezetés 1939 őszén a lengyel katonai és polgári menekültek befogadása mellett döntött. Az elmúlt 70 évben nagyszámú feldolgozás és visszaemlékezés jelent meg mind magyar, mind lengyel oldalról, az újabban feltárt levéltári dokumentumok azonban a kérdés eddig kevésbé ismert aspektusait is bemutatják.

KLETTNER CSILLA – KOVÁCS TAMÁS

Még ma is tartja magát a mondás, miszerint „*Polak, Węgiel, dwa bratanki / I do szabli, i do szklanki / Oba zuchy, oba żwawi / Niech im Pan Bóg błogosławi.*”. Magyarul: „*Lengyel, magyar két jó barát, együtt harcol, s issza borát, vitéz, s bátor mindkettője, áldás szálljon mindkettőre!*”. A lengyel-magyar kapcsolatok több évszázadra vezethetők vissza: Lengyelországnak és Magyarországnak a történelem folyamán többször is volt közös királya, 1848-49-ben számos lengyel katona harcolt a korabeli magyar honvédsereg kötelékében, 1867 és 1918 között pedig az Osztrák-Magyar Monarchiában magyarok és lengyelek (pontosabban egy részük, a galíciai területen élő lengyel népesség) egy állam polgáiraiként, vagy inkább alattvalóiként éltek. S bár hosszú ideig nem létezett önálló lengyel állam, a magyarok „úgy általában” szimpatizáltak mindennel, ami lengyel. Különösen, ha annak volt némi oroszellenes éle is...

Azonban az I. világháború, illetve az azt lezáró versailles-i békerendszer alapvetően megváltoztatta a két nép geopolitikai helyzetét. Amíg ugyanis a Magyar Királyság a trianoni békeszerződés értelmében elvesztette területének 2/3-át, addig az újonnan létrejött Lengyelország visszanyerte az oly régóta áhított állami szuverenitását, és pár száz km²-nyi magyar területtel is gyarapodott. Vagyis amíg 1920 után a lengyel érdek a kialakult *status quo* fenntartása volt, addig Magyarország nyíltan a világháború utáni békerendszer ellen küzdött, és a területi revízió ügye mellett állt.

A két ország viszonyát 1933-ig talán az „egyoldalú szerelem” jelzővel lehet leginkább jellemezni. A magyar diplomácia igyekezett közeledni Varsóhoz, ahol azonban meglehetősen hűvösen fogadták e próbálkozásokat. Az akkori lengyel szellemi-kulturális életben nem sok nyoma volt a két ország, a két nép történelmi barátságának. Magyarországon ezzel szemben rendszeresen jelentek meg a „régí szép időket” megidéző munkák. Ezek egyik folyamatosan visszatérő eleme a közös lengyel-magyar határ gondolata volt .

Adolf Hitler 1933. januári hatalomra jutása fontos szerepet játszott a két ország közötti közeledésben. *Józef Piłsudski* marsall alapvetően nem volt németellenes politikus, a lengyel diplomáciát irányító *Józef Beck* pedig kifejezetten a németekkel - és mellesleg a Szovjetunióval - való békés egymás mellett élés híve volt. Ekkoriban a magyar diplomácia, a gazdasági és kulturális elit jelentékeny részéhez hasonlóan, hagyományosan jó német kapcsolatokkal rendelkezett. Természetesen emellett mindhárom országnak megvolt a maga jól felfogott és megtervezett (geo)politikai érdeke, más szavakkal: volt egy közös ellenségük - a Csehszlovák Köztársaság, amellyel szemben kisebb-nagyobb területi követeléseik voltak .

1939. március közepén - Csehszlovákia feldarabolása után - Magyarország pár napos harc árán visszafoglalta a trianoni béke nyomán elveszített Kárpátalját. Ezzel a magyar revíziós politika újabb sikert ért el az előző évi első bécsi döntés után . A fenti területgyarapodás egyik eredménye volt az is, hogy létrejött a közös magyar-lengyel határ, még ha ez csak 180 kilométert fedett is le. A közös határ fontosságát és jelentőségét alig fél év múlva mindkét fél megtapasztalhatta.

Amikor Moszkvában *Vjacseszlav Mihajlovs Molotov* szovjet külügyi népbiztos és *Joachim Ribbentrop* birodalmi külügyminiszter 1939. augusztus 23-án aláírta a róluk elnevezett paktumot, a két nagyhatalom nemcsak Lengyelország, hanem a balti térség és Moldova sorsát is eldöntötte. Az 1939. augusztus 31-ei ún. gleiwitzi incidens másnapján a Wehrmacht megindította a Lengyelország elleni katonai műveletét. Érdemes megjegyezni, hogy a Kassa-Odelberg vasútvonal használatával kapcsolatban hadjáratuk során a németek igényelték volna a magyar segítséget; a kérést azonban a *gr. Teleki Pál* által vezetett kormány elutasította, mi több: deklarálta az ország semlegességét. A Wehrmacht persze Magyarország nélkül is komoly katonai sikereket ért el már a hadjárat első napjaiban. Lengyelország helyzetét különösebben nem javította, hogy Franciaország és Nagy Britanniá elítélte a német agressziót, és hadat üzent Németországnak 1939. szeptember 3-án. Ezzel együtt is csak kisebb összetűzésekre került sor a francia-német határon, amelyek semmilyen formában nem befolyásolták a lengyelországi eseményeket. Ugyanakkor a Szovjetunió 1939. szeptember 17-én - „megvédendő” ügymond a Lengyelország keleti részében élő fehéroroszokat és ukránokat - megindította csapatait a németekkel már háborúban álló Lengyelország ellen. Ez a hábtámadás, valamint a kézzel fogható nyugati segítségnyújtás elmaradása összeroppantotta a lengyel hadsereget és magát Lengyelországot is. Ebben a helyzetben sok lengyel számára országa elhagyása tűnt a legjobb megoldásnak. Ugyanakkor azt is látni kell, hogy 1939. szeptember közepén nem sok irányba lehetett menekülni : Románia mellett csak Magyarországra. Abba az országba, amely területi revíziós politikájának részbeni támogatása miatt a náci Németország lekötöztette volt, és komoly kereskedelmi tárgyalásokat folytatott a Szovjetunióval.

1939. szeptember 18-án - vagyis egy nappal a szovjet támadás után - Teleki Pál miniszterelnök utasítására megnyitották a lengyel menekülők előtt a lengyel-magyar határt. A különféle becslések között viszonylag nagy a szórás, és a mai napig sem tudjuk pontosan, hogy hány lengyel menekültet fogadott be a Magyar Királyság 1939 őszén. A levéltári források és a memoárok számukat 60-80 ezer ember közé teszik .

A menekültek között egyaránt voltak civilek és katonák, akiket azonban kezdetektől fogva külön kezelték a magyar szervek. 140 kisebb-nagyobb katonai menekülttábor létesítettek, és Budapesten kívül még további 114 településen szállásoltak és láttak el polgári személyeket. A katonák ügyeivel a Honvédelmi Minisztériumban először a *Baló Zoltán*, majd 1943. októberi eltávolítása után az *Utassy Loránd* ezredes, korábbi londoni katonai attasé vezette XXI. ügyosztály foglalkozott. A civil menekültek ügyei természetesen a Belügyminisztériumhoz tartoztak: a VII. Közbiztonsági osztályon belül a Külföldiek Ellenőrző Országos Központi Hatóság (KEOKH), illetve a IX. osztály intézte azokat . Ez utóbbi helyettes vezetője, majd az 1941. júniusi átszervezés utáni irányítója *id. Antall József* miniszteri tanácsos volt .

A lengyel menekültek gondozása terén a hivatalos állami szerepvállalás mellett jelentős szerep hárult a társadalmi szervezetekre is. Már 1939 szeptemberében létrejött a *Magyar-Lengyel Menekültügyi Bizottság gr. Károlyi Józsefné és Szapáry Erzsébet grófnő* irányításával. Jelentős feladatokat látott el a lengyel *Wallenbergként* ismert *Henryk Ślawik* újságíró vezetésével létrejött *Lengyel Menekültek Gondozásának Ügyeit Intéző Polgári Bizottság Magyarországon* nevű szervezet. Utóbbi egyben a londoni lengyel emigráns kormány konzultációs feladatokat ellátó képviselője is volt. Az egyéb lengyel menekültügyi szervezetekhez képest sokkal informálisabb keretek között, de szinte a kezdetektől működött - *Springmann Sámuel* világlátott, nyelveket beszélő óras és ékszerész irányítása alatt - a *Lengyel Zsidó Menekültügyi Bizottság* is. E szervezetek jelentősége azért is nagy, mert a folyamatos német tiltakozás hatására, valamint a lengyel államiság megszűnése miatt a budapesti, illetve az ungvári lengyel konzulátus 1940 nyarának végén, a budapesti lengyel katonai attasé irodája 1940 őszén, a szintén budapesti lengyel követség pedig 1941 januárjában volt kénytelen beszüntetni működését .

A Teleki-kormány a lengyel menekültek befogadására vonatkozó döntését egyrészt taktikai megfontolásból hozta meg, másrészt azonban morális indokok is közrejátszottak. A döntés megfelelt az ország külpolitikai céljainak, amelyek a nyugati szövetségesekkel való kiegyensúlyozott viszony fenntartását tették szükségessé, továbbá a magyar sajtó által még inkább felerősített lengyelbarát közhangulatnak . Ennek megfelelően az 1939. szeptember 22-i külügyminisztériumi értekezleten rögzítették, hogy a lengyelek befogadása, „...amennyire csak a kockán forgó egyéb érdekek sérelme nélkül lehetséges, az emberiség követelményeinek megfelelő figyelembe vételével történjék”. Ennek a szempontnak az érvényesítésére „*külpolitikai tekintetektől, valamint a magyar nemzet jó hírének a pártatlan külföldi közvélemény előtt való megőrzése szempontjából*” nagy súlyt helyezett a külügyi vezetés .

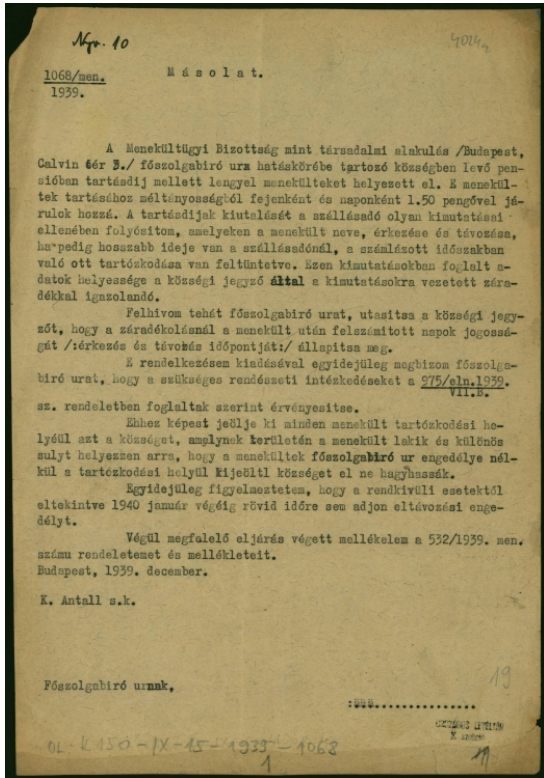
A menekültek elhelyezése, szociális támogatásuk, ellátásuk és mindennapi ügyeik (beleértve az oktatási és később a munkavállalási ügyeket) intézése során a kormányzat és a helyi közigazgatás - tekintettel a menekültek nagy számára és azok tragikus emberi sorsára - jelentős kihívásokkal szembesült politikai és humanitárius vonatkozásban is.

Az első civil menekültek 1939. szeptember eleji érkezésekor természetesen nem működött szervezett menekültügyi ellátórendszer, így a helyi lehetőségeknek megfelelően igyekeztek gondoskodni róluk. Egy visszaemlékező szerint „*az szállásolás és az ételmezés az első napokban nagyon hiányos volt. Míg némelyek elsőrangú szállodákban aludtak, mások olykor sűrűn körülmények között szorongtak; gyakran egyáltalán nem is jelölték ki szállást.*”

Ebből kifolyólag jelentős szerep hárult a civil kezdeményezés alapján szervezett gyűjtéseknek, támogatásnak.

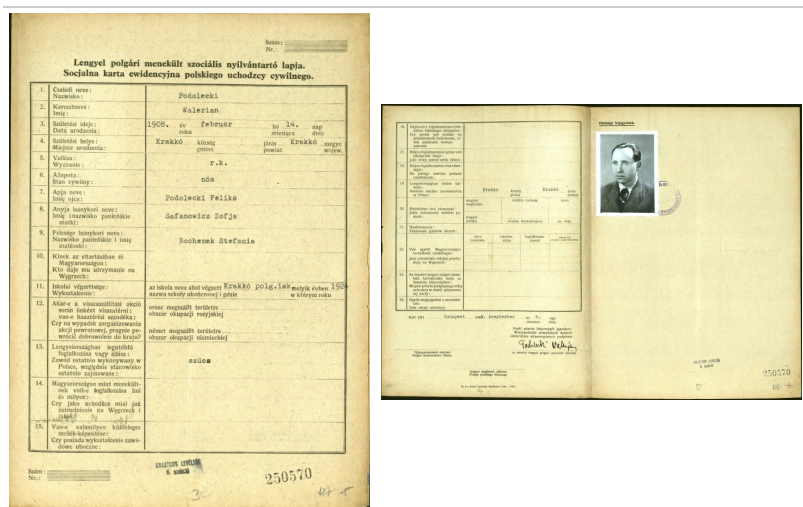
A katonai menekültek fogadása ezzel szemben nagyrészt szervezeten történt, amennyiben a különböző csapatrészek zárt egységekben érkeztek a határra. A határ átlépése után a honvédség által a közelben kijelölt területen helyezték el őket, onnan magyar-lengyel táborparancsnokság alatt működő katonai internálótáborokba kerültek.

A polgári menekültek elhelyezése ennél szabadabb formában - általában magánháznál, illetve táborokban - valósult meg. Felügyeletüket a helyi közigazgatás vezető beosztású civil hivatalnokai látták el táborparancsnoki minőségben. A menekülők nagyobb számban történő érkezésekor minden érintett település köteles volt - minden személy pontos adatainak feltüntetésével - jelentést tenni a Belügyminisztériumnak a határain belül tartózkodó lengyel polgári menekültekről. Személyenként kellett szociális nyilvántartó lapot kitölteni. A táborparancsnokok feladatai közé tartozott emellett a havi összefoglaló jelentések készítése is a tábor működéséről. Fel kellett tüntetni a menekültek létszámadatait, családi állapotukat, az üres férőhelyek számát, „a táborserű” vagy magánháznál való elhelyezés preferálását, illetve az előző havi ellátmánymaradványt, vagy -tartozást és a következő havi ellátmányszükségletet. Az elhelyezettek ellátását a kormány a Magyar-Lengyel Menekültügyi Bizottság és más segítő szervezetek részvételével biztosította.

1. Belügyminisztérium által kiadott utasítás lengyel polgári menekültek ellátása és tartózkodási helyük megállapítása tárgyában
Budapest, 1939. december

Jelet: MNL OL K 150-IX-15-1939-1068 – Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Polgári kori kormányhatósági levéltár, Belügyminisztériumi levéltár, Belügyminisztérium, Általános iratok. – Gépielt másolat, aláírás nélkül.

Lengyel polgári menekült szociális nyilvántartó lapja.
Socjalna karta ewidencyjna polskiego uchodźcy ewidencyjnego.

1. Család neve: Nevének:	Podolski-Waleriana ezü. Bochensek		
2. Keresetve:	Stefania		
3. Születési helye: Data születési:	1907. 02. 05.	Ország:	Pol. áll.
4. Születési helye: Majna születési:	Krakó	Magyar születési:	Krakó magyar
5. Vallás: Nyelve:	P.K.		
6. Család: Más nevű:	Férjesezett		
7. Apja neve: Márk neve:	Bochensek József		
8. Anyja házastárs neve: Márk házastárs neve:	Bodowska Anna		
9. Földrajzi helyzet neve: Nemzeti terület neve:			
10. Kérelmés állampolgárság: Kérelmés állampolgárság:	Magyarország		
11. Születési helye: Kérelmés születési helye:	Krakó polg. lakosok községében 1907. 02. 05. született		
12. Haza a nemzetközi államok közötti viszonyok miatt: Csupán a nyitott országokba lehet beutazni:	nem engedélyezett		
13. Letelepedési engedély: Zárójelbe véve a Magyarországra való beutazás engedélyezése:	várható		
14. Magyarországra való beutazás engedélyezése: Csupán a nyitott országokba lehet beutazni:	várható		
15. Városi tanács: Csupán a nyitott országokba lehet beutazni:	várható		

Lengyel menekült

1. Születési helye: Data születési:	1907. 02. 05.	Ország:	Pol. áll.
2. Születési helye: Majna születési:	Krakó	Magyar születési:	Krakó magyar
3. Vallás: Nyelve:	P.K.		
4. Család: Más nevű:	Férjesezett		
5. Apja neve: Márk neve:	Bochensek József		
6. Anyja házastárs neve: Márk házastárs neve:	Bodowska Anna		
7. Földrajzi helyzet neve: Nemzeti terület neve:			
8. Kérelmés állampolgárság: Kérelmés állampolgárság:	Magyarország		
9. Születési helye: Kérelmés születési helye:	Krakó polg. lakosok községében 1907. 02. 05. született		
10. Haza a nemzetközi államok közötti viszonyok miatt: Csupán a nyitott országokba lehet beutazni:	nem engedélyezett		
11. Letelepedési engedély: Zárójelbe véve a Magyarországra való beutazás engedélyezése:	várható		
12. Magyarországra való beutazás engedélyezése: Csupán a nyitott országokba lehet beutazni:	várható		
13. Városi tanács: Csupán a nyitott országokba lehet beutazni:	várható		

2. Lengyel polgári menekült házaspár szociális nyilvántartó lapjai
Budapest, 1943. szeptember 4.
Jelzet: MNL OL K 150-IX-9-1943-250570 – Sokszorosított, géppel kitöltött űrlap, aláírással.

A menekültek megjelenésekor a magyar állam még nem követett kialakult menekültpolitikát, a vonatkozó rendelkezések az ezt követő tapasztalatok fényében változtak, finomodtak.

Egyes visszaemlékezések szerint ez országszerte nem elhanyagolható feszültséget okozott a menekülttáborokban. „... valakik odafent világosan tudták, milyen utasításokat kell kiadniuk, de nem mindig tudták világosan elmagyarázni az alsóbb szerveknek, hogy valóban miről van szó. És ebben keresendő a félreértések és ellentmondások forrása.” A rendelkezések akár „egy nap alatt háromszor változtak az ellenkezőjükre”, de ezek nyilvánvalóan nem minden esetben és nem teljes körűen jutottak el alsóbb szintekre. „Az alsóbb végrehajtó szervek tehát nem tudták, rövid gyepőre fogják-e a menekülteket, főleg a katonákat, vagy elnézőek legyenek, szigorúan összevonják-e a szemöldököket, vagy mosolyogniuk is szabad, szerencsétlen sorús barátaiknak tekintsenek-e bennünket, vagy ármányos ellenségeiknek. [...] Így aztán a lengyelek teljes bizonytalanságban éltek, sosem tudhatták, mit hoz a másnap. Gyakran inkább eltűrték volna a szigorú, de állandó fejelemet, mint ezt a kiszámíthatatlan ingadozást.”

Vörösek útjából: 849

Lengyel menekültek Ugye.

Orlovsky úrrol panaszkodik, hogy a lengyel menekültek Ugyében teljes chaos uralkodik. Ennek fő oka, hogy nincsen egy központi, teljeskörűvel rendelkező szerv, amely az Ugyeket intézhetné. Minden Ugyben egyik magyar hatóság a másikhoz küldi és a végén nincsen, aki intézkedne.

Orlovsky szerint a Vörösek kereset volna hivatala a dolgot kézbe venni. Amint lesz központi szerv, ő is hozzájárulhatna a költségekhez. Egyelőre 10.000.- pengővel, később - ha a párisi lengyel kormánytól megérkeznek a segítségnek - többel. Családjában és az Ugyben állományban is gyűjtés folyik. Mindene összegek azonban csak egy központi szervnek adhatók, mert jelenleg semminek sincs garánya.

X.10.-én lement nálam járt Orlovsky és a magyar kormány hozzájárulását kérte ahhoz, hogy Budapesten, MáriaValéria utca 12. sz. alatt helyiséget bérelhessenek és ott a lengyel menekültek számára egy lengyel "segély" irodát rendezhessenek be.

Budapest, 1939 október 10.

X/11/12
7129
Egyre 711

X/13
711/139
174

MAGY. KIR. KÜLÜGYMINISZTERIUM
Politikai osztály
Ezre 19 591/12
7129
Egyre 711

MAGY. KIR. KÜLÜGYMINISZTERIUM
Egyre 1939
711/139
174

MNL OL K 63-177-1939-7129

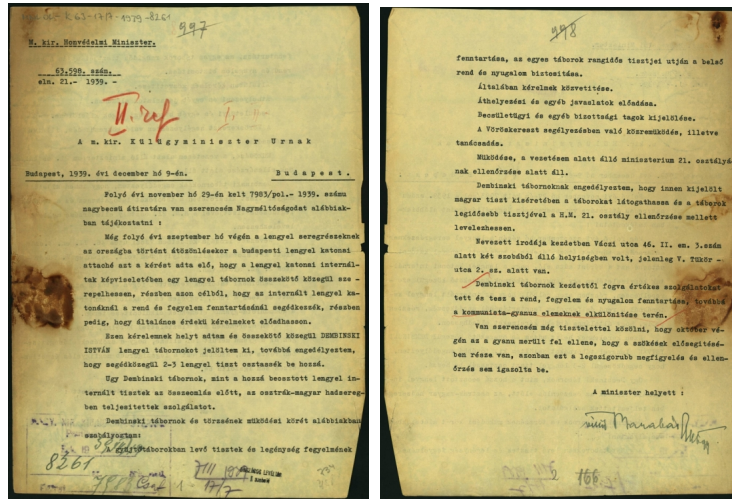
3. Feljegyzés Leon Orlovsky budapesti lengyel követ panaszáról a Magyarországon élő lengyel menekültek ügyeinek elégtelen kezelése tárgyában
Budapest, 1939. október 10.

Jelzet: MNL OL K 63-177-1939-7129 – Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Polgári kori kormányhatósági levéltárak, Külügyminisztériumi levéltár, Külügyminisztérium, Politikai osztály általános iratai – Gépelt másolat, aláírás nélkül.

A feszültségek az idő előrehaladtával sem enyhültek, sőt a katonák táborokba zárása csak fokozta a tehetetlenség érzését és erősítette az elégedetlenséget. Ennek egyik magyarázata az itt ragadt seregrészek természetesnek mondható dezorganizációja volt: az együtt maradt csapatrészek tagjai sem tartották magukat a katonai fegyelemhez, és olykor egymás ellen fordultak. „Lengyelnek a lengyel legtöbb esetben nem volt már tekintély. [...] Nem volt ritkaság, hogy a katonák kifütyülték, szidalmazták addigi vagy újabb feljebbvalóikat. A szitkok mellett olykor tárgyak is röpöködtek.” Még a zsold összegében megmutatózó, a rendfokozatnak megfelelő különbség is irritálta az országban vesztőököket. „Gyakran maguk a lengyelek szapulták a többi lengyelt.”

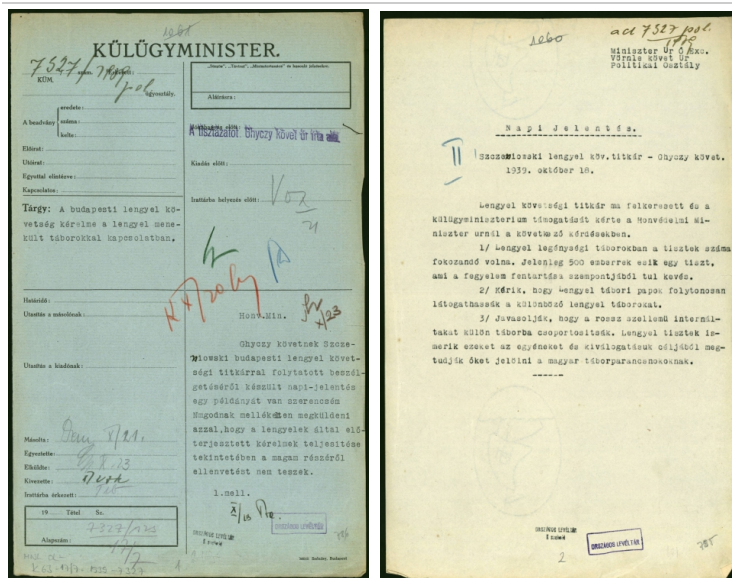
A katonai táborok élén a közös magyar-lengyel parancsnokság sem volt felhőtlenül működtethető. Feszültségek adódtak a magyarok és a lengyelek között, mivel gyakorlati jogkörük nem volt azonos, „azonkívül a magyar tiszt úgy érezte, hogy ő van itthon, tehát ő az úr.” Így „a lengyel parancsnok hatásköre teljesen illuzórikussá” vált, alárendeltjei előtt elfogadhatatlan helyzetbe került. Emellett a „lengyel és a magyar tábortatisztok sűrűlódásaiban nagy szerepet játszott, hogy nem tudtunk egymás nyelvén.” Panaszként merült fel a magyarok - az időjárás változékonyságához hasonlóan - természete is, amely kiszámíthatatlansága miatt sokszor kimerítette és elkésztette a lengyel elhelyezetteket.

A magyar részről tapasztalható - sokszor jóindulatból táplálkozó - következetlenség, az engedékenységek és szigor váltakozása az internálótáborokban mutatkozott meg leginkább, sok internált még fegyverét is megtarthatta. „Most, hogy három és fél évi internálás után visszatérünk e dolgokra, és összehasonlítjuk mindazzal, ami másutt történt, el kell ismernünk, hogy a magyarok a lehető legudvariasabban bántak velünk. De akkor másként láttuk. Minden rendelkezést sérelmesnek tartottunk, panaszkodtunk [...] Így aztán gyakran került sor csepepatékre, botrányos jelenetekre, házigazdáink pisztollyal fenyegettek, némelyik makacsokodó puskatűssel bökdösték. Tanúja és résztvevője voltam olyan jeleneteknek, amelyekben az avatatlan soha ki nem találta volna, kinek van itt joga parancsolni, ki köteles engedelmessé válni, és egyáltalán ki kit internál. [...] Sértődöttségünkben gyakran közrejátszott túlzott érzékenységünk is.”

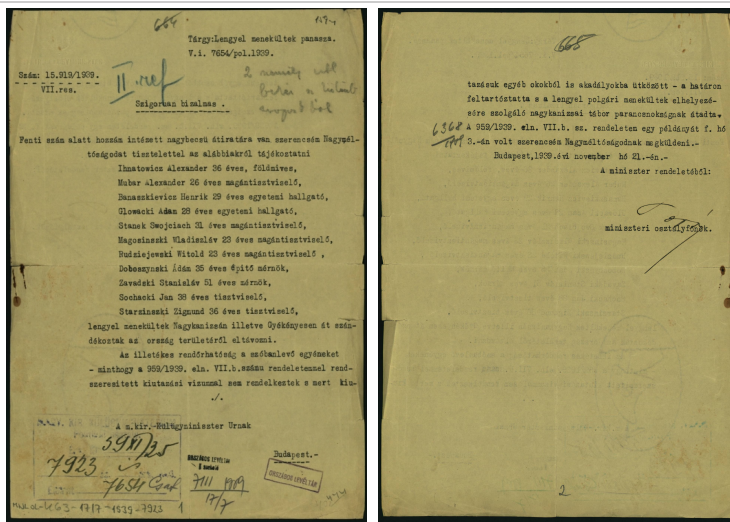
4. A honvédelmi miniszter átirata a külügyminiszternek a lengyel katonai internáltak képviseletében eljáró összekötő kinevezéséről
 Budapest, 1939. december 9.
 Jelzet: MNL OL K 63-177-1939-8261 – Gépelt másolat, aláírással.

Az együttélés nehézségeiről Bartha Károly honvédelmi miniszter is beszámolt egy 1940 januárjában kelt jelentésében. Ebben leszögezte: a „magyar lakosság a lengyel menekülteket igen nagy szimpátiával fogadta, hogy ez a szimpátia úgyszólván teljesen megszűnt, annak maguk a lengyelek az okozói” követelőző magatartásuk miatt.

5. A budapesti lengyel követség a lengyel menekülttáborok szervezési ügyeire vonatkozó javaslatai
 Budapest, 1939. október 18.
 Jelzet: MNL OL K 63-177-1939-7327 – Eredeti, gépelt, aláírás nélkül.

A legtöbb esetben a lengyel katonák - a budapesti lengyel követség támogatásával - tovább utaztak Franciaország felé, hogy ott csatlakozzanak a menekült lengyel hadsereghez, és így módon a németek elleni harchoz. Ezt a magyar kormány formálisan elítélte ugyan, de gyakorlatilag sok esetben szemet hunyt felette. Leon Orłowsky budapesti követnek mindeközben nyomatékosan jelezte magyar részről, hogy „a magyar kormány nem tűrheti a lengyel követség, illetve konzulátus eme gyakorlatának folytatását, mert ez komoly bonyodalmakra vezethet, hiszen szöges ellentétben áll a semlegesség principiumával, amit egy ilyen kicsi és aránylag gyenge ország, mint mi vagyunk, nem engedhet meg magának.” Emiatt a 959/1939. eln. VII/b. rendelettel már 1939 őszén kiutazási vízum használatát vezették be az itt tartózkodó lengyelek számára. Egy jelentés szerint 1939 novemberében például 11 lengyel tisztviselőt és egyetemi hallgatót tartóztattak fel a határon, akik kiutazási vízum hiányában „Nagykanizsán és Gyékényesen át szándékoztak az ország területéről eltávozni.” Őket a legközelebbi, nagykanizsai polgári táborparancsnokságnak adták át.

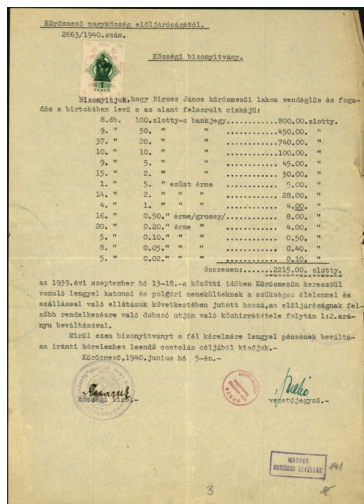
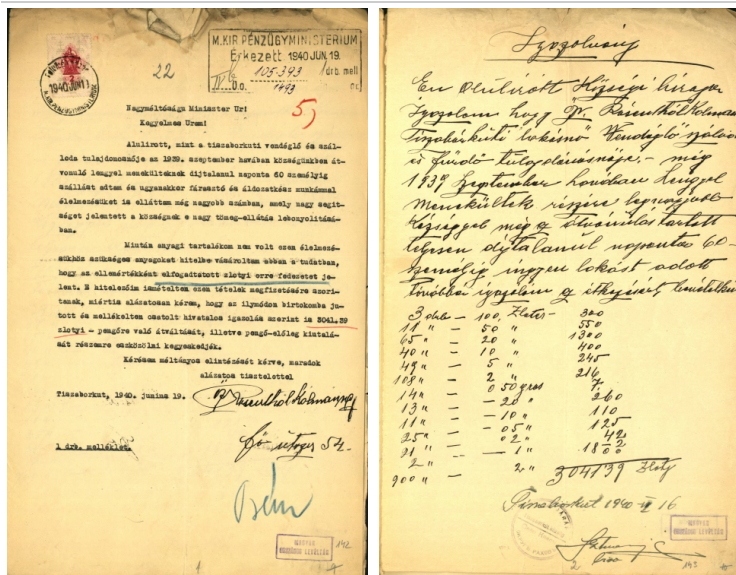

6. A belügyminisztérium átirata a külügyminiszternek lengyel polgári menekültek szökési kísérletéről
Budapest, 1939. november 21.

Jelzet: MNL OL K 150-IX-9-1943-250570 - Eredeti, gépelt, aláírással.

Már kezdetben jellemzőek voltak a szökések a polgári menekültek táborairól is, amelyekről -név, születési adatok, vallás, foglalkozás feltüntetésével - a táborparancsnokok havi jelentést készítettek a Belügyminisztérium számára. A losonci táborból 1940 áprilisa folyamán 12 menekült szökött meg a táborparancsnok jelentése szerint .

A lengyel menekültek fogadtatásának történetéhez tartozik a lengyel fizetőszköz, a zloty beváltásának ügye is. A beérkező menekültek 1939. szeptember folyamán, más pénzzel nem rendelkezvén, zlotyval fizettek az ellátásukat biztosító magánosoknak, ám az elértéktelenedett fizetőszköz beváltását szeptember 18-án a Magyar Nemzeti Bank megszüntette. A nagy veszteségeket elkönnyelő fogadósok és társaik emiatt nagy számban nyújtották be panaszukat és kártalanítási igényeiket a Belügyminisztériumnak, hosszas (és nem teljes) kártalanítási eljárásnak nézve elébe.

7. Zloty beváltására vonatkozó kérelem és benyújtott községi bizonyítvány
Budapest, 1940. június

Jelzet: MNL OL K 150-IX-15-105-393 - Eredeti, gépelt, aláírással.

A menekültek a minisztertanács 1939. szeptember 22-ei döntése alapján elismervény formájában 100 zlotynként 10 pengő előlegre váltak jogosulttá - 1000 zloty korlátozás mellett - és 1940 elejére már 10 milliónyi zloty bankjegy került letétbe az államkincstár terhére . Bár a megélhetési költségek tekintetében ez a beváltás nem teremtett optimális lehetőségeket, a lengyel követ értékelése szerint „*az [...] árfolyam, amelyen a Magyar Nemzeti Bank a zlotyt pengőre beváltotta, csak újabb bizonyítéka volt a kormány jóindulatának a menekültek iránt. A kormány ezen a módon kívánt nem megalázó formában gyorssegélyt kiutalni a lengyeleknek .*”

Összegzésként elmondható, hogy a második világháború ideje alatt a lengyel menekültekkel szembeni hivatalos magyar politikát egyszerre jellemezték a két nép barátságát szem előtt tartó megfontolások, a humanitárius szempontok, valamint a nagypolitikai érdekekhez való igazodás: „jó pontok” szerzése az angolszász hatalmaknál, a német megszállás után pedig a Harmadik Birodalom igényeinek való megfelelés. Mindezek mellett mégiscsak azt kell kiemelnünk, hogy több tízezer lengyel civil és katona számára Magyarország igazi mentevár volt 1944. március 19-éig. A magyar társadalom döntő többsége szimpatizált velük, és - igaz, némi anyagi ellenszolgáltatás fejében - támogatta is az ide menekült lengyeleket.

Címkék:

[menekült](#) ^[2]

[menekültkérdés](#) ^[3]

[menekültek](#) ^[4]

[Lengyelország](#) ^[5]

[lengyel](#) ^[6]

Kiadás: 16. évfolyam (2016) 4. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/menekultkerdes_migracio_magyarorszagon_a_20_szazadban/2_a_lengyel_menekultek_magyarorszagi_fogadatas_a_1939_oszen.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/menekultkerdes_migracio_magyarorszagon_a_20_szazadban/2_a_lengyel_menekultek_magyarorszagi_fogadatas_a_1939_oszen.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/menekult>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/menekultkerdes>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/menekultek>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/lengyelorszag>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/lengyel>